

Informativno-edukativna brošura

„Prirodna i kulturna baština kao preduvjet održivosti ruralnog turizma Gorskog kotara“

Projekt suradnje Lokalne akcijske grupe Gorski kotar i Geografskog odsjeka Prirodoslovno-matematičkog fakulteta, Sveučilišta u Zagrebu

Lokve, 2017.

Dorđe Dokmanović

Dorđe Dokmanović

1. UVOD

1.1. O Lokalnoj akcijskoj grupi Gorski kotar

Lokalna akcijska grupa (LAG) Gorski kotar formirana je u travnju 2008. godine, kao rezultat projekta „Održiva budućnost ruralnih prostora RH“ financiranog od strane nizozemske Vlade i MATRA programa. Prvi je registrirani LAG na području Republike Hrvatske. Prema načelima LEADER pristupa, temelji se na lokalnom partnerstvu javnog, civilnog i gospodarskog sektora s ciljem realizacije Lokalne razvojne strategije (LRS) do kraja programskega razdoblja, odnosno do 2020. godine.

LAG djeluje na području mikroregije Gorskog kotara tj. svih devet jedinica lokalne samouprave (Gradovi Čabar, Delnice i Vrbovsko te Općine Brod Moravice, Fužine, Lokve, Mrkopalj, Ravna Gora i Skrad). Financira se putem članarina, članskih doprinosa jedinica lokalne samouprave, sredstvima Primorsko-goranske županije i sredstvima Programa ruralnog razvoja RH 2014.-2020. Registriran je kao udruženje i broji 54 člana iz javnog, civilnog i gospodarskog sektora. Ured LAG-a Gorski kotar nalazi se u Lokvama, te trenutno zapošljava tri osobe na puno radno vrijeme.

Uvažavajući specifičnosti Gorskog kotara te vodeći se premisom da je Gorski kotar područje za cijeli život, LAG je prepoznao određene mjere iz Programa ruralnog razvoja RH 2014.-2020. (PRR RH) koje će stanovnicima Gorskoga kotara omogućiti bolju kvalitetu života, veću konkurentnost na tržištu i očuvanje tradicijskih i krajobraznih vrijednosti Gorskog kotara.

U okviru Mjere 19 „LEADER/CLLD“ iz Programa ruralnog razvoja RH 2014.-2020. LAG Gorski kotar izradio je Lokalnu razvojnu strategiju (LRS) koja predstavlja strateški dokument na kojem se bazira održivi razvoj Gorskoga kotara za programsko razdoblje do 2020. godine. Lokalnom razvojnom strategijom definirani su osnovni ciljevi kojima se postiže željeni rezultat:

1. Smanjenje ruralne depopulacije i povećanje kvalitete života kroz razvoj infrastrukture i gospodarskih i ekonomskih aktivnosti,
2. Stvaranje održive poljoprivrede modernizacijom i poticanjem malih poljoprivrednika,
3. Poboljšanje i konkurenčnosti održivosti šumarskog sektora,
4. Razvoj ruralnog područja kroz provedbu LEADER pristupa.

1.2. O partneru na projektu

Geografski odsjek Prirodoslovno-matematičkog fakulteta Zagreb osnovan je davne 1883. godine te danas predstavlja najstariju i najznačajniju znanstvenu i obrazovnu instituciju za geografiju u našoj zemlji. Suvremene globalne teme, poput preobrazbe urbanih i ruralnih područja, migracija i starenja stanovništva, klimatskih promjena i promjena okoliša te drugih prirodnih i društvenih procesa predmet su istraživanja njihovih djelatnika i studenata.

Uz preddiplomski studij geografije istraživačkog smjera i integrisani nastavnički studij geografije i povijesti, Geografski odsjek PMF-a na diplomskoj razini nudi pet usmjerjenja:

- » Fizička geografija s geoekologijom
- » Prostorno planiranje i regionalni razvoj
- » Baština i turizam
- » Geografski informacijski sustavi
- » Nastavnički smjer

Uz prethodno navedene, u suradnji s Biološkim i Geološkim odsjecima PMF-a izvode se preddiplomski i diplomski studij Znanosti o okolišu. Ova usmjerjenja odražavaju suvremene trendove u znanosti i na tržištu rada. Veliki broj izbornih predmeta na

diplomskim smjerovima omogućava studentima osmišljanje profesionalnog usmjerjenja prema vlastitim afinitetima.

Doktorski studij geografije: prostor, regija, okoliš, pejzaž, jedini je studij u Republici Hrvatskoj koji se u cijelosti izvodi u interdisciplinarnim područjima znanosti, polje geografija. Otvoren je za sva područja istraživanja u geografiji, fundamentalnog i aplikativnog karaktera.

U sklopu Odsjeka nalazi se i Središnja geografska knjižnica s preko 13 000 svezaka knjiga te bogata kartografska zbirka. Odsjek djeluje u naučnoj suradnji s Hrvatskim geografskim društvom, smještenim u istim prostorijama na Marulićevom trgu 19 u Zagrebu.

1.3. O projektu

Naziv projekta:

“Prirodna i kulturna baština kao preduvjet održivosti ruralnog turizma Gorskog kotara”.

Nositelj projekta:

Lokalna akcijska grupa Gorski kotar - koordinatorica projekta u ime LAG-a Gorski kotar stručna suradnica Andrea Vukelić te administrativna suradnica Nika Jurković.

Partner na projektu:

Geografski odsjek Prirodoslovno-matematičkog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu – voditelj u ime PMF-a izv. prof. dr. sc. Vuk Tvrto Opačić, studenti: Tamara Batel, Mislav Matejak, Sandra Mitrović, Tomislav Mračić, Robert Šulc.

Cilj projekta:

Upoznavanje studenata kao budućih visokoobrazovanih kadrova u geografiji i turizmu sa specifičnostima i potrebama ruralnog područja Gorskog kotara s jedne strane, te osvještavanje potrebe za održivim razvojem turizma kod lokalnih dionika s druge strane.

Opis projekta:

Da bi se osiguralo široko sudjelovanje i konsenzus, te osigurala održivost ruralnog razvoja potrebno je sudjelovanje svih relevantnih dionika, pa je u tom smjeru i pokrenut projekt suradnje pod nazivom „**Prirodna i kulturna baština kao preduvjet održivosti ruralnog turizma Gorskog kotara**“.

Valorizacijom prirodne i kulturne baštine, te utvrđivanjem ciljeva, mjeri i aktivnosti, a sve na načelima održivog razvoja, doprinijet će se boljoj i kvalitetnijoj uporabi prirodne i kulturne baštine u ruralnom razvoju Gorskog kotara te osvijestiti lokalnu zajednicu za

zaokretom u turističkoj praksi.

U sklopu projekta suradnje Lokalne akcijske grupe Gorski kotar i Geografskog odsjeka Prirodoslovno - matematičkog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu pod nazivom „**Prirodna i kulturna baština kao preduvjet održivosti ruralnog turizma Gorskog Kotara**“ u razdoblju od 30. svibnja do 2. lipnja 2017. godine, izv. prof. dr.sc. Vuk Tvrto Opačić održao je sa studentima diplomskog studija geografije, istraživačkog smjera, baština i turizam, terensku nastavu na području Gorskog kotara. U četiri sadržajna dana koji su uključivali posjet svim važnijim lokalitetima u Gorskom kotaru djelatnice LAG-a Gorski kotar upoznale su prof. Opačića i studente sa stanjem na terenu te im približile čime se LAG Gorski kotar bavi u nastojanjima da osnaži lokalnu zajednicu i osigura razvoj ruralnog kraja. Studenti su se upoznali i s radom udruge IEC *Processus Montanus* koja je jedan od partnera na projektu Putevima Frankopana. Predstavnici TZO Fužine i TZO Skrad te predstavnici NP Risnjak predstavili su na terenu svoj rad te im odgovorili na pitanja iz strukturiranog intervjua bitna za izradu brošure.

LAG Gorski kotar kao nositelj projekta tiskati će informativno edukativnu brošuru koja će predstaviti dva nova turistička proizvoda bazirana na kulturnoj i prirodnoj baštini, koja su u sklopu projek-

ta osmisli studenti pod mentorskim vodstvom prof. Opačića. Naslovnicu brošure krasit će pobjednička fotografija foto natječaja koji je LAG Gorski kotar u tu svrhu organizirao krajem svibnja.

Planirane aktivnosti

projekta:

1. Održavanje terenske nastave na području Gorskog kotara - upoznavanje sa situacijom, intervjuiranje predstavnika ključnih dionika za razvoj turizma temeljenog na prirodnoj i kulturnoj baštini, detektiranje potreba lokalnih dionika na terenu.
2. Osmišljavanje dva nova turistička proizvoda temeljena na prirodnoj i kulturnoj baštini.
3. Izдавanje informativno edukativne brošure sa saznanjima proizašlim iz projekta suradnje.

Vanja Vukadinović, kanjon Kamačnik, 2. mjesto foto natječaja LAG-a Gorski kotar

Sandra Mladenić Gašparac, 3. mjesto foto natječaja LAG-a Gorski kotar

2. Stručno izvješće terenske nastave za studente Diplomskog studija geografije, smjer istraživački, baština i turizam u ak. god. 2016./2017.

Terenska nastava za studente prve godine Diplomskog studija geografije, istraživačkog smjera, baština i turizam u akademskoj godini 2016./2017. realizirana je na prostoru Gorskog kotara od 30. svibnja do 2. lipnja 2017. godine. U izvođenju nastave sudjelovalo je ukupno 5 studenata pod stručnim vodstvom izv. prof. dr. sc. Vuka Tvrta Opačića. Terenska nastava realizirana je u suradnji s Lokalnom akcijskom grupom Gorski kotar (u dalnjem tekstu LAG Gorski kotar). „**Prirodna i kulturna baština kao preduvjet održivosti ruralnog turizma Gorskog kotara**“ naziv je mini projekta LAG-a Gorski kotar na kojem su u okviru terenske nastave sudjelovali i studenti Diplomskog studija geografije, istraživačkog smjera, baština i turizam, zajedno s voditeljem. Rad na projektu uključio je osmišljavanje prijedloga dva nova turistička proizvoda ruralnog turizma u budućoj turističkoj ponudi Gorskog kotara, temeljena na prirodnoj, odnosno kulturnoj baštini, kao i izradu brošure za koju su studenti osmislili tekst o mogućnostima razvoja ruralnog turizma temeljenog na prirodnoj i kulturnoj baštini u budućoj turističkoj ponudi Gorskog kotara.

2.1. Sadržaj terenske nastave 2017. za studente Diplomskog studija geografije, smjera istraživačkog, baština i turizam

Tema:

Prirodna i kulturna baština kao preduvjet održivosti ruralnog turizma Gorskog kotara

Ciljevi:

- upoznavanje (turističko) geografskih obilježja prostora
- upoznavanje prirodne i kulturne baštine prostora na relevantnim lokalitetima (Lokvarsко jezero, jezero Bajer, špilja Vrelo kraj Fužina, Matić-poljana, dvorac u Staroj Sušici, kanjon Kamačnik, park-šuma Golubinjak, kaštel Zrinskih u Čabru, kaštel Zrinskih s Prirodoslovnim muzejom u Brodu na Kupi, Delnice, Vražji prolaz i Zeleni vir, Orlove stijene, rodna kuća Ivana Gorana Kovačića s amfiteatrom u Lukovdolu, zrinsko-frankopanski dvorac u Severinu na Kupi, pravoslavni manastir s crkvom sv. Jovana Preteče u Gomirju, Nacionalni park Risnjak – poučna staza Leska, izvor Kupe)

Metode rada:

- analiza sadržaja internetskih stranica turističkih zajednica na području Gorskog kotara
- analiza sadržaja internetskih stranica ostalih relevantnih dionika razvoja ruralnog turizma u Gorskom kotaru (npr. LAG Gorski kotar; NP Risnjak, udruge *Processus Montanus*, itd.)
- izlaganja voditelja na terenu
- izlaganje lokalnih suradnika

na terenu (Delnice - Tomislav Kvaternik, prof. pedagogije i povijesti u Srednjoj školi Delnice, u Delnicama)

- stručno vodstvo na terenu (špilja Vrelo, NP Risnjak – poučna staza Leska)
- zajedničke diskusije
- strukturirani intervju s dječnjicima LAG-a Gorski kotar, udruge *Processus Montanus*, turističkih zajednica Općine Fužine i Općine Skrad te NP Risnjak
- osmišljavanje prijedloga novih turističkih proizvoda u turističkoj ponudi ruralnog turizma Gorskog kotara temeljenih na elementima prirodne i kulturne baštine
- prezentacija prijedloga novih turističkih proizvoda ruralnog turizma u turističkoj ponudi Gorskog kotara temeljenih na elementima prirodne i kulturne baštine
- priprema brošure s rezultatima terenske nastave u okviru projekta suradnje s LAG-om Gorski kotar „Prirodna i kulturna baština kao preduvjet održivosti ruralnog turizma Gorskog kotara“

Hodogram rada:

- **srijeda 3.5.2017.** - podjela studenata u dvije radne grupe i upute za strukturiranje dubinskih intervjuja; objašnjenje sprance za koncipiranje prijedloga turističkog proizvoda;

objašnjanje sprance za koncipiranje teksta o mogućnostima razvoja ruralnog turizma temeljenog na prirodnoj i kulturnoj baštini u budućoj turističkoj ponudi Gorskog kotara za brošuru koja će se tiskati u suradnji s LAG-om Gorski kotar

- **ponedjeljak 15.5.2017.**

- svaka grupa treba osmislit i pripremiti strukturirani intervju u trajanju od pola sata s predstavnicima LAG-a Gorski kotar (Mislav Matejak), udruge *Processus Montanus* (Robert Šulc), turističkih zajednica Općine Fužine (Tomislav Mračić) i Općine Skrad (Tamara Batel) te NP Risnjak (Sandra Mitrović) i poslati ga voditelju

- **srijeda 17.5.2017.** - diskusija o poslanim pitanjima za dubinske intervjuje i koncipiranje završnih verzija intervjuja

• do polaska na terensku nastavu u utorak 30.5.2017. - studenti se trebaju upoznati s djelokrugom LAG-a Gorski kotar, udruge *Processus Montanus*, NP Risnjak i turističkom ponudom na internetskim stranicama turističkih zajednica, kao i receptivnih turističkih agencija s područja Gorskog kotara

- **utorak 30.5.2017. - petak 2.6.2017.** - terenska nastava

- **do nedjelje 11.6.2017.**

- svaka grupa treba poslati voditelju pisani prijedlog novog turističkog proizvoda ruralnog turizma temeljenog na elementima prirodne i kulturne baštine Gorskog kotara, kao i tekst na maksimalno dvije stranice o mogućnostima razvoja ruralnog turizma temeljenog na prirodnoj i kulturnoj baštini u budućoj turističkoj ponudi Gorskog kotara za brošuru koja će se izdati u suradnji s LAG-om Gorski kotar

- **ponedjeljak, 12.6.2017.**

- svaka grupa treba prezentirati svoj prijedlog novog turističkog proizvoda ruralnog turizma temeljenog na elementima prirodne i kulturne baštine Gorskog kotara, te predati tekst, na maksimalno 2 stranice, o mogućnostima razvoja ruralnog turizma temeljenog na prirodnoj i kulturnoj baštini u budućoj turističkoj ponudi Gorskoga kotara za brošuru

- **ponedjeljak, 12.6.2017.** - davanje potpisa po ispunjenju svih obaveza

Sadržaj terenske nastave po danima:

Utorak, 30. 5. 2017.

Zagreb - Delnice - Lokve - Fužine - špilja Vrelo - Mrkopalj - Matić poljana - Begovo Razdolje - Ravna Gora - Stara Sušica - Vrbovsko

Prvoga dana terenske nastave, prema navedenom itinereru, posjetile su se tri relevantne institucije za razvoj ruralnog turizma u Gorskom kotaru: udruge LAG Gorski kotar i IEC *Processus Montanus* u Lokvama te TZO Fužine. S predstavnicima navedenih institucija studenti su vodili dubinske intervjuve u vezi sadašnjeg stanja i mogućnosti turističkoga vrednovanja prirodne i kulturne baštine u ruralnom turizmu Gorskega kotara. Terenski obilazak obuhvatio je i posjet Lokvarskome jezeru, špilji Vrelo, Mrkoplju, Matić poljani, Begovom Razdolju, Ravnoj Gori, dvorcu u Staroj Sušici te Vrbovskome. Osobit naglasak bio je stavljen na sljedeće teme: hidroenergetski potencijali Gorskega kotara, mogućnosti turističkog vrednovanja jezera u planinskom prostoru, historijskogeografski razvoj i sadašnje stanje turizma u Fužinama, baština iz Drugog svjetskog rata kao potencijal u turističkoj ponudi Gorskega kotara, šumarstvo i drvna industrija Gor-

skog kotara nekad i danas, razvoj naseljenosti u Gorskom kotaru te stari gradovi i dvorci obitelji Zrinski i Frankopan kao potencijalne turističke atrakcije Gorskega kotara. Po dolasku u Vrbovsko, studenti su obišli i najatraktivniji dio značajnog krajolika kanjona Kamačnika do utoka u Dobru.

Srijeda, 31. 5. 2017.

Vrbovsko - park-šuma Golubinjak - Čabar - Osilnica - Brod na Kupi - Delnice - Vrbovsko

Program drugog dana terenske nastave bio je posvećen upoznavanju geografskih obilježja Gorskega kotara s osobitim naglaskom na sljedeće teme: prirodno-geografska obilježja kao prednost i ograničavajući faktor recentnog prostornog razvoja, prometno-geografsko značenje Gorskega kotara u prošlosti i danas, obilježja demogeografskog razvoja i razvoja naseljenosti, prirodna baština Gorskega kotara - izazovi zaštite i adekvatnog turističkog vrednovanja, turističko-geografska obilježja prostora s naglaskom na identifikaciju realnih i potencijalnih turističkih atrakcija. Na primjeru park-šume Golubinjak, detaljnim obilaskom uređenih staza *Staza spilja i Kraljica šume*, studenti su upoznati s mogućnostima turističke valorizacije goranskih šuma i spele-

oloških objekata u pokrivenom kršu. Tematika razvoja u uvjetima prometne marginaliziranosti u brdsko-planinskom području obuhvaćena je na primjeru Čabarškog kraja u kojem su studenti posjetili OPG Pintar Dijana na kojem se razgovaralo s vlasnicom, kao i grad Čabar. Nastavak programa odvijao se u dolini Kupe, pri čemu smo na putu prema Brodu na Kupi posjetili hotel Kovač u slovenskoj Osilnici. S vlasnikom navedenog objekta obavljen je razgovor o važnosti privatne inicijative i financiranja iz fondova EU u transformaciji ugostiteljskih objekata u hoteliersko-turističke. U Brodu na Kupi program je uključivao posjet kaštelu Zrinskih u kojem je trenutno smještena izpostava Prirodoslovnog muzeja u Rijeci, a čiji postav obuhvaća tematiku lovstva, šumarstva i ribolova u Gorskom kotaru. Prilikom obilaska naglašena je važnost projekta kulturne rute *Putovima Frankopana* u vrednovanju, obnovi, očuvanju, zaštiti i inovativnom interpretiranju 17 frankopanskih kaštela i dvoraca te triju sakralnih zdanja na području Kvarnera i Gorskega kotara. Program je završen detaljnim obilaskom Delnica i upoznavanjem prostorne strukture grada te realnih i potencijalnih atrakcija pod vodstvom Tomislava Kvaternika, pedagoga u Srednjoj školi Delnice.

Četvrtak, 1. 6. 2017.
Vrbovsko - Skrad - Zeleni vir i Vražji prolaz - Brod Moravice - Orlove stijene - Moravice - Lukovdol - Severin na Kupi - Gomirje - Vrbovsko

Treći dan terenske nastave započeo je provođenjem dubinskog intervjua s direktoricom TZO Skrad, a potom se nastavio obilaskom obližnjih atraktivnih hidrografskih i geomorfoloških fenomena, zaštićenog krajobraza Zelenog vira i Vražjeg prolaza. Program je nastavljen posjetom najizoliranije općine u Gorskom kotaru - Borda Moravice. Tematski naglasak stavljen je na važnost tradicionalne goranske ruralne arhitekture i mogućnosti njezinog turističkog vrednovanja, mogućnosti turističkog vrednovanja atraktivnih vidikovaca (primjer Orlove stijene koju smo posjetili), ali i demografskog nazadovanja kao ograničenja gospodarskog razvoja prostora. Potom su studenti na primjeru Moravice, najvećeg željezničkog kolodvora u Gorskom kotaru, upoznati s važnošću željezničkog i cestovnog povezivanja Središnje Hrvatske sa Sjevernim hrvatskim primorjem preko tzv. Hrvatskog gorskog praga, kao i značenjem željezničke pruge Budimpešta - Zagreb - Rijeka u razvoju Gorskega kotara, ali i Moravice. Program terenske nastave u Lukovdolu uključio je posjet rod-

noj kući hrvatskog pjesnika Ivana Gorana Kovačića, kao i amfiteatra s pjesnikovim spomenikom na kojem se održava kulturna manifestacija Goranovo proljeće. U Severinu na Kupi studenti su zorno upoznati s negativnim utjecajem na gospodarski i demografski razvoj naselja uz *Lujzjanu*, nakon premještanja prometa s državne ceste Zagreb-Rijeka na autocestu Zagreb-Rijeka. Razgled je obuhvatio i nažalost zapušteni zrinsko-frankopanski dvorac u Severinu na Kupi s parkom. U Gomirju su studenti upoznati s etničkom strukturom stanovništva u Gorskom kotaru te su imali prilike izvana vidjeti i pravoslavni manastir sa crkvom sv. Jovana Preteče.

Petak, 2. 6. 2017.

Vrbovsko - uprava Nacionalnog parka Risnjak - poučna staza Leska - Razloge - izvor Kupe - Delnice - Zagreb

Posljednji dan terenske nastave odvijao se na prostoru Nacionalnog parka Risnjak. Najprije je proveden dubinski intervju s ravnateljem nacionalnog parka, a potom je pod stručnim vodstvom obidena poučna staza Leska. Studenti su upoznati s važnošću zaštite prirode prilikom planiranja turističkog razvoja, kao i s tematikom uključivanja nacionalnih parkova u turističku ponudu. Raspravljene su i karakteristike sadašnjeg stanja i buduće perspektive turističke ponude Nacionalnog parka Risnjak, pri čemu se kao ključne lokacije ističu: vršna zona nacionalnog parka s vrhovima Risnjaka (1528 m) i Snježnika (1506 m), izvor Kupe te uprava nacionalnog parka (Crni Lug) s poučnom stazom Leskom. Studenti su upoznati i s vegetacijskim, florističkim i faunističkim obilježjima nacionalnog parka, kao i o važnosti i osjetljivosti tih resursa prilikom integracije u turističku ponudu. Nakon završetka programa u suradnji s upravom nacionalnog parka, terenska nastava nastavljena je obilaskom izvora Kupe, tipičnog primjera krškog vrela. Program terenske nastave završio je u Delnicama, odakle smo se vratili u Zagreb.

Terenski obilazak Lokvarske jezera, IEC Procesus Montanus

3. Mogućnosti razvoja ruralnog turizma temeljenog na elementima kulturne baštine Gorskog kotara – Putevima mlinova Gorskog kotara

3.1. Uvod

Kulturna baština Gorskog kotara raznolika je i relativno ravnomjerno raspoređena u prostoru. Sastoji se od zaštićenih profanih spomenika – starih goranskih kuća, etno sela i zona, zatim muzeja, galerija i zavičajnih zbirki, etno kuća, sakralnih spomenika, mlinova, pilana i dr. Takoder uz kulturnu baštinu koja se manifestira kroz materijalnu ostavštinu, bitan segment koji još uvijek nije dovoljno valoriziran, je bogata nematerijalna baština čiju osnovu tvori kulturna i jezična raznolikost nastala kao posljedica povjesnih i gospodarskih prilika u Hrvatskoj u posljednjih pet stoljeća. Osnovne karakteristike kulturne baštine goranskog kraja jesu povjesne urbane cjeline i arheološki nalazi kojih brojčano ima puno manje nego povjesnih ruralnih cjeline. Ruralne cjeline, posebice, uz Čabranku i Gerovićicu te nizinska naselja uz Kupu imaju karakteristična obilježja tradicijskog narodnog graditeljstva i gospodarstva kojima zbog negativnih demografskih trendova prijeti izumiranje.

Od graditeljske baštine izdvajaju se kulturno-povjesne ruralne cjeline naselja - Prezid, Colnari i Male Drage; etno zone sa karak-

terističnim goranskim kućama - Delači, Maklen, Moravička sela, Doluš, sv. Andrija u Kutima i etno zona u Lešnici te kulturno povjesna cjelina Fužina. Od zaštićenih pojedinačnih dobara izdvajaju se dvorac Zrinski – kurija u Čabru, kaštel Zrinski u Brodu na Kupi, Dvorac Severin na Kupi te najzapadniji europski manastir – Gomirje. Od ostale zaštićene baštine važno je napomenuti postojanje velikog broja crkava, od čega se najveći broj nalazi u Općini Brod Moravice (njih 12) te zavičajnih zbirki Lič i Palčava Šiš. Od muzeja i zbirki značajna je rodna kuća Ivana Gorana Kovačića, koja je otvorena kao memorijalni muzej s galerijom i knjižnicom, muzej šumarstva lovstva i ribolova u Brodu na Kupi, zavičajna zbirka s galerijom umjetničkih slika u dvorcima Zrinskih u Čabru te kuća prirode u Lokvama.

Od ostalih znamenitosti vrijedni spomena su **mlinovi** koji još uvijek nisu dostigli svoj turistički potencijal u smislu njihove zapuštenosti i turističke nevalorizirane, međutim, postoji pet uređenih i valoriziranih mlinova u sklopu obiteljskih gospodarstava. Tri mлина se nalaze u Gradu Čabru - Žaga, mlin i kovačija kod „Jezirca“, Malinarićeve žaga te Selančev mlin, a ostala dva, Popovićev mlin

i mlin na Etno imanju „Juretić“ u Delnicama, odnosno u Ravnoj Gori.

Uz navedenu graditeljsku baštinu vrijedne su i **tradicije vrijednosti i običaji**. S obzirom na vezanost lokalnog stanovništva sa vrijednostima šuma, tradicionalni stari занати vezani su uz izradu proizvoda od drveta, čiji je značaj prepoznat i od strane države te je jedno od umijeća izrade, izrada šindre za pokrivanje krovova, zaštićeno i uvrštanjem u Registar kulturnih dobara kao nematerijalno kulturno dobro. Uz to, njeđuće se, iako nedovoljno, tradicijska goranska glazba s autohtonim glazbalima, goranska nošnja, ali i mnogi drugi tradicijski elementi, poput lokalnih predaja, legendi i priča te govora (dijalekata) koje se više ne prenose u tolikoj mjeri na mlađe generacije te im prijeti nepovratni gubitak, iako mogu biti privlačni i lokalnim i stranim turistima.

Također, **tradicionalna goranska gastronomija**, jela od divljači, ribe i gljiva te lokalni deserti vrijedan su kulturni sadržaj prostora koji može biti prepoznat u široj javnosti. Turizam u Gorskom kotaru vezan je, najvećim dijelom, uz turističku ponudu na području grada Delnica i općina Fužine

i Ravna Gora, dok ostala mjesta daleko zaostaju po pokazateljima turističkog razvoja. Kako je Gorski kotar pretežito ruralno područje, jedan od glavnih mogućnosti i potencijala za razvoj turizma u području jest upravo kroz razvoj oblika ruralnog turizma. **Ruralni turizam** u Gorskem kotaru ima veliku mogućnost razvijati se kroz objedinjavanje ponude različitih oblika aktivnosti vezanih uz turistička seoska obiteljska gospodarstva, a paralelno s time povećati valorizaciju postojećih kulturno-povijesnih znamenitosti kroz promidžbu i marketing. Povećanjem različitih aktivnosti vezanih uz njegovanje tradicijskih običaja, starih zanata i tradicionalnu gastro-ponudu ruralna područja bi se na taj način mogla revitalizirati i napraviti podlogu za daljnju valorizaciju kraja i razvijanje šire turističke ponude. Od veće valorizacije tradicionalnih goranskih kuća kroz obnovu i mogućnosti za turistički smještaj, porasta broja manifestacija vezanih uz folklor i gastro-enologiju, do višesektorskog gospodarskog povezivanja lokalnih dionika u ruralnim područjima kroz proizvodnju i prodaju dobara čime bi se ojačalo cijelokupno gospodarstvo i revitalizacija tih lokalnih sredina.

3.1. Prijedlog turističkog proizvoda temeljenog na elementima kulture

baštine Gorskog kotara
Naziv potencijalnog turističkog proizvoda:
Putevima mlinova Gorskih kotara

Osmislili:

Mislav Matejak, Tomislav Mračić, Robert Šulc

Sadašnje stanje:

Gorski kotar predstavlja područje koje nije turistički valorizirano u skladu sa svojim turističkim potencijalima. Postoji nekoliko žarišta razvoja turizma, ali slabo se radi na njihovom međusobnom povezivanju i zajedničkoj promociji. Upravo je slaba prepoznavljivost Gorskog kotara kao cjeline i nedostatak suradnje turističkih zajednica možda i najveća prepreka ozbilnjom razvoju turizma ovog područja. Turističke zajednice promoviraju isključivo svoje jedinice lokalne samouprave te ne doprinose razvoju jedinstvene destinacije. Kao razvojna potreba nameće se osnivanje TZ Gorskog kotara kojoj bi cilj bilo promoviranje Gorskog kotara kao cjeline.

Turistička ponuda Gorskog kotara temelji se uglavnom na elementima prirodne baštine, a kulturna baština je značajno manje valorizirana. Kao najatraktivniji dijelovi ponude ističu se NP Risnjak, Vražji prolaz i Zeleni vir u Skradu, park šuma Golubinjak u Lokvama te špilja Vrelo u Fu-

žinama. Većina kulturne baštine vezana je uz ostatke dvoraca i utvrda Zrinskih i Frankopana. Najznačajniji su: zrinsko-frankopanski dvorac u Severinu na Kupi, kaštel Zrinskih u Brodu na Kupi, dvorac Stara Sušica te kaštel Petra Zrinskog u Čabru. Važan element kulturne baštine je i pravoslavni manastir u Gomirju. On se smatra najzapadnijim manastirom u svijetu i star je više od 500 godina. Najpoznatija osoba iz Gorskog kotara je pjesnik Ivan Goran Kovačić, rođen u Lukovdolu gdje se i danas nalazi njegova rodna kuća. Pjesnička manifestacija „Goranovo proljeće“ se u posljednjih nekoliko godina djelomično premjestila u Zagreb. Postoji potencijal brendiranja Gorskog kotara kroz lik i djelo Ivana Gorana Kovačića, ali on i dalje nije iskorišten.

Na području Gorskog kotara 2016. godine bilo je ukupno 30 644 turističkih dolazaka, a ostvareno je ukupno 74 092 turističkih noćenja. Hotelski kapaciteti postoje na području Delnica i Fužina, a u ostalim mjestima dominira apartmanski smještaj. Upravo Delnice i Fužine dominiraju po broju turističkih dolazaka i noćenja. U Delnicama je 2016. ostvareno 9 663 dolazaka i 20 923 noćenja, a u Fužinama 9 067 dolazaka i 26 183 noćenja. Iz ovih podataka vidljivo je da se više od pola turističkih dolazaka i noćenja ostvaruje u te dvije jedinice lokalne samouprav-

ve. Uz njih potrebno je istaknuti i Ravnou Goru s 6 227 turističkih dolazaka i 11 887 noćenja. Ostala mjesta daleko zaostaju po pokazateljima turističkog razvoja.

Opis potencijalnog turističkog proizvoda:

Predloženi turistički proizvod bazira se na **sedam starih mlinova na prostoru Gorskog kotara**. Ideja je da se oni povežu u jedinstvenu tematsku rutu koja bi prikazala kako je lokalno stanovništvo živjelo u prošlim vremenima s posebnim naglaskom na mlinove. Kroz priču o mlinovima i njihovoj povijesti, turisti bi dobili uvid u to koliko su kroz povijest mlinovi bili važni za život u ruralnim mjestima. Vodići bi ih upoznali sa načinom dopremanja žitarica do mлина, dok bi sam proces mljevenja i stvaranja brašna bio izvođen pred turistima da iz prve ruke vide i osjeti mirise koji bi ih vratili u neka stara vremena. Nažalost nije svih sedam mlinova u funkciji. Najbolje očuvan je Popovićev mlin koji se nalazi u Delnicama. To je električni mlin obitelji Mihelčić koji je u Supilovoj ulici, glavnoj i najstarijoj ulici u Delnicama još od 1925. g. kad su ga dali sagraditi povratnici iz Amerike. Njime su se koristili ne samo mještani Delnica, već i cijelog Gorskog kotara. Koristile su se dvije linije mljevenja; jedna na kameni mlin i druga pomoću željeznih valjaka. Već je turistički

valoriziran pa je turistima omogućeno njegovo razgledavanje uz stručnu pratnju. U Čabru se nalazi Selančev mlin u vlasništvu obitelji Žagar. Njega čini pogon s tri kamena koji je stoljećima služio stanovnicima okolnih sela s obje strane granice. Zanimljivo je kako mlin i danas radi domaće mljevenje brašno što bi turiste zasigurno privuklo da ga kupe. Uz to, prostor se koristio i za otkup koža i krvnog divljih zvijeri. Ispod izvora Jezire nalazi se kuća obitelji Kovač („Jezirskih“) u sklopu koje se nalazi stari pogon žage s vodenom turbinom koja je pokretala tamošnji mlin i veliko kovačko kladivo. Na prostoru Čabra nalazi se i Malinaričeva žaga koja uz sebe ima kuću i mlin iz 1906. godine koji je radio do 1950. g. U Leskovoj Dragi, na području Ravne Gore nalazi se etno imanje obitelji Juretić, na kojem je sačuvana pilana te vodenica i mlin. Kraj imanja se nalaze ribnjak i uređena šetnica što mu dodatno pojačava turističku vrijednost. Posljednja dva mлина na turističkoj ruti nalaze se na Čogrlevom jezeru u Moravicama i kod izvora Grohotnik u Skradu. Na Čogrlevom jezeru u Moravicama nalazi se slap koji je nekad korišten za pogon male pilane i mлина, koji je danas potpuno zapanjen. Stari skradski mlin, na poučnoj stazi Šiljar kod izvora Grohotnik također nije u funkciji, a ima potencijal za turističku valorizaciju nakon obnove.

Namjena:

Namjena ovog turističkog proizvoda je obogaćivanje postojeće turističke ponude u svrhu očuvanja i promidžbe tradicionalnih vrijednosti prostora te jačanja turizma kao razvojnog čimbenika prostora.

Ciljevi potencijalnog turističkog proizvoda:

Privlačenje domaćih i stranih turista i izletnika zainteresiranih za kulturno-povijesnu baštinu što će utjecati na povećanje prihoda lokalne zajednice kroz turističku valorizaciju predloženog turističkog proizvoda.

Korisnici potencijalnog turističkog proizvoda:

Potencijalni korisnici projekta su obitelji s djecom, bračni parovi, vrtići, škole, udruženja (npr. ljuditelji starina), dnevni izletnici, vikend posjetitelji.

Faze realizacije:

1. Predstavljanje proizvoda lokalnoj zajednici,
2. Angažiranje turističkih zajednica na promociji projekta,
3. Uređenje pojedinih postojećih mlinova za prihvat turista,
4. Realizacija projekta unutar 6 mjeseci.

Studenti i profesor u Planinarskom domu Kamačnik

4. Mogućnosti razvoja ruralnog turizma temeljenog na prirodnoj baštini u budućoj turističkoj ponudi Gorskog kotara

4.1. Uvod

Gorski kotar tipično je ruralno područje. Njegov povoljan geografski položaj, klimatska obilježja, prirodne vrijednosti, bogata gastronomска ponuda te očuvan okoliš zbog relativno malo ljudskih intervencija u prostoru predviđeni su dalnjeg razvoja ruralnog turizma. Ruralni turizam postaje sve važnija djelatnost u Gorskem kotaru kao i u drugim regijama kontinentalne Hrvatske jer se prepoznaće važnost razvoja i održivosti ruralnih područja putem razvoja ovog oblika turizma.

Gorski kotar obiluje prirodnim vrijednostima te su upravo one glavna atrakcija i pokretač razvoja ruralnog turizma. Različite rekreacijske aktivnosti poput izleta u prirodu, planinarenja, biciklizma i zimskih aktivnosti privlačni su faktori ruralnog turizma u ovom kraju. No, prirodna baština ne može biti jedina atrakcija ruralnog turizma stoga je nužno uključiti elemente kulturno-povijesne baštine i tradicijskih običaja kao i osigurati adekvatne smještajne kapacitete. Razvoju turizma tako pridonose obiteljska poljoprivredna gospodarstva (OPG) te sve traženja ekološka poljoprivreda, sudjelovanje u tradicionalnim

poljoprivrednim i drugim djelatnostima te želja za odmakom od užurbanog i stresnog suvremenog načina života.

S obzirom da je veliki dio ovog prostora prekriven šumom, često se Gorski kotar naziva "Malom Švicarskom", a ovo se obilježje najbolje uviđa u NP Risnjak. Iako je NP Risnjak sam po sebi *brand* čime se dobiva na atraktivnosti i prepoznatljivosti destinacije, ujedno je i jedan od najmanje posjećenih nacionalnih parkova u Hrvatskoj. Problem predstavljaju mnogobrojni "divlji" ulazi stoga se ne može kontrolirati pravi broj posjetitelja. Bogatstvo šuma prikazano je i u park šumi Golubinjak koja je uređena za posjetitelje, ali ipak najveći udio njih čine školske grupe i drugi edukativni posjeti. Nadalje, osim šuma, prepoznatljiv element Gorskog kotara su i vode koje se najbolje prikazuju u lokalitetima poput značajnog krajobraza Vražjeg prolaza i Zelenog vira, izvora rijeke Kupe, kanjona i izvora Kamačnik te Lokvarskog jezera i jezera Bajer. Gorski kotar je i geomorfološki izrazito razveden stoga posjetitelje privlače i spilja Lokvarka te spilja Vrelo. Ovi se lokaliteti najviše i promoviraju po lokalnim turističkim zajednicama.

Međutim, svi se ovi lokaliteti slabo promoviraju u kontekstu ruralnog turizma te je lokalno stanovništvo u turizam uključeno samo kroz zaposlenje ili pružanje smještaja u apartmanima i kućama za odmor. Prirodna baština slabo je iskorištena i u smislu pružanja rekreacijskih aktivnostima, posebice onih na vodi. Primjerice, ističe se valorizacija rijeke Kupe sa slovenske strane u obliku raftinga i kanuinga, dok je s hrvatske strane ova rijeka jače valorizirana u nižem toku u Karlovačkoj županiji. Potencijal povećanja turističkih posjeta jest i u kvalitetnijem uređenju prilaznih cesti i prihvatnih sadržaja na samom lokalitetu ili početku određene pješačke, biciklističke ili planinarske staze.

S obzirom na škrtu prirodnu osnovu te time nemogućnost intenzivnog razvoja poljoprivrede, kao i razvoja tehnološki napredne industrije, turizam je djelatnost koja označava budućnost i put uspjeha Gorskog kotara kao nove regije ruralnog turizma Hrvatske. Blizina velikih gradova (Rijeke, Zagreba, Ljubljane), povoljan geografski položaj, blizina mora i emitivnih turističkih tržišta te bogatstvo prirodnih i kulturnih atrakcija ključ su uspjeha ruralnog turizma Gorskog kotara.

Atraktivnih elemenata prirodne baštine u Gorskem kotaru zasigurno ne nedostaje, a iako je većina njih na neki način valorizirana, važno je raditi na promociji tih lokaliteta kako bi se turisti na svom putovanju prema moru zadržali u ovoj regiji nekoliko dana. Važno je također educirati i poticati lokalno stanovništvo da se uključi u ruralni turizam ne samo kroz pružanje smještaja već i kroz pružanje turističko-rekreacijskih i drugih aktivnosti koje bi zadrgale turiste. Lokalno stanovništvo najbolje poznaje svoj kraj te bi kroz edukacije spoznali turističku atraktivnost nekih lokaliteta koji možda još nisu prepoznati. Slijedom navedenog, za očekivati je da će ruralni turizam, uz značajniji napor lokalnih dionika zasigurno postati jedna od glavnih gospodarskih djelatnosti Gorskog kotara.

4.1. Prijedlog turističkog proizvoda temeljenog na elementima prirodne baštine Gorskog kotara

Naziv potencijalnog turističkog proizvoda:
„Šum i žubor Gorskog kotara“

Osmislili:
Tamara Batel, Sandra Mitrović

Gorski kotar je zasebna cjelina koja se reljefno i povjesno izdvaja od svoje okoline. Nalazi se u zaleđu Primorsko-goranske županije koja u svom kvarnerskom dijelu ima izrazito razvijenu turističku djelatnost. Iako u relativnoj blizini velikih gradova Zagreba, Ljubljane i Rijeke nije u dovoljnoj mjeri prepozнат kao turistički važna destinacija. Sadašnje stanje u turizmu Gorskog kotara odraz je nedovoljne brige o promociji Gorskog kotara kao turističke destinacije.

Na ovom prostoru postoji obilje iznimno vrijedne prirodne baštine koja je gotovo u potpunosti valorizirana, te predstavlja privlačni čimbenik za posjet Gorskem kotaru. Geomorfološki je područje izrazito razvedeno i kao takvo veoma atraktivno ponajviše privlače posjetitelje. Prirodna baština ovdje ima glavnu ulogu u turizmu. Najvrjedniji lokaliteti prirodne baštine zasigurno su Nacionalni park Risnjak, značajni krajobraz Vražji prolaz i Zeleni vir, park šuma Golubinjak, izvor rijeke Kupe, kanjon Kamačnik, spilje Vrelo i Lokvarka, Lokvarsко jezero, jezero Bajer. Ovi lokaliteti najviše se promoviraju u lokalnim turističkim zajednicama Gorskog kotara.

Također, postoji i vrijedna kulturna baština u koju spadaju kaštel Zrinskih u Brodu na Kupi, zrin-

sko-frankopanski dvorac u Severinu na Kupi, dvorac Zrinskih u Čabru, dvorac Stara Sušica, manastir Gomirje, rodna kuća Ivana Gorana Kovačića, tradicionalne goranske kuće. Za daljnji razvoj turizma značajan je i projekt Putovima Frankopana koji predstavlja jednu kulturnu rutu; povezuje važne lokalitete kulturne baštine, tj. ruta potiče vrednovanje, zaštitu, obnovu, očuvanje i inovativno interpretiranje 17 frankopanskih kaštela i dvoraca te tri sakralna zdanja. Također, važna je i Goranska biciklistička transverzala koja povezuje skoro sve prirodne, kulturne i povjesne atrakcije Gorskog kotara čime se povećava broj posjetitelja na mnogim turističkim lokacijama.

Dolasci turista izrazito su naglašeno sezonskog karaktera. Velika većina turističkih dolazaka je u ljetnom razdoblju. Veliki udio posjetitelja čine škole i učenici te strani turisti. Smještajnih kapaciteta je nedovoljno s obzirom na potražnju, a većina smještajnih kapaciteta apartmanskog je tipa.

Sažeti opis projekta (ideja):

„Šum i žubor Gorskog kotara“ prijedlog je turističkog proizvoda inspiriran dominantnim sadržajem Gorskog kotara - šumom i vodom. S uvidom u bogatu prirodnu baštinu Gorskog kotara, kao i njezinu nedovoljnu turističku valorizaciju, osmišljen je ovaj proizvod koji objedinjuje nekoliko tematski

povezanih lokaliteta ove regije čiji pojedinačni elementi atrakcijske osnove nisu dovoljni za privlačenje većeg broja turista.

Stoga se predlaže stvaranje jedinstvenog turističkog proizvoda temeljenog na prirodnoj baštini koji bi se sastojao od posjećivanja najljepših primjera izvora riječka Gorskog kotara:

- Izvor Kupe – hidrološki spomenik prirode
- Zeleni vir (izvor Curka) – značajni krajobraz (zajedno s Vražjim prolazom)
- Izvor Kamačnika – značajni krajobraz

Putem do svakog od ovih izvora, posjetitelji su okruženi šumom i zelenilom što ima izrazito smirujući utjecaj, a sve su tekućice na svojem izvoru stvorile jezerca modrozelene boje. Realizacija predloženog turističkog proizvoda obuhvaća područje sljedećih jedinica lokalne samouprave: Čabar, Delnice, Skrad, Vrbovsko.

Izvor Kupe nalazi se u NP Risnjak, a do njega se najkraćim putem dolazi pješačkom stazom iz sela Razloga. U Razlogama se posjećuje centar za posjetitelje „Goranska kuća znanja“ koja propovijeda o seoskoj arhitekturi, šindri, te o tri životinje Gorskog kotara (vuku, risu, medvjedu). Spuštanjem do izvora, uočava se vertikalna raščlanjenost reljefa, a dolaskom na izvor posjetitelji uživaju u mirnoći prirode. Posjetitelji nastavljaju

dalje prema Kuparima gdje u centru za posjetitelje „Rodna kuća rijeke Kupe“ saznaju sve o izvoru i gornjem toku rijeke te njenoj bioraznolikosti.

Zeleni vir sljedeći je lokalitet koji je valoriziran u sklopu značajnog krajobraza zajedno s Vražjim prolazom. Iz Skrada se pješačkom stazom dolazi do ovih lokaliteta, a osim geomorfoloških i hidroloških zanimljivosti, cijelu stazu obilježava i bujna šumska vegetacija.

Na krajnjem istoku Gorskog kotara dolazimo do Vrbovskog u kojem posjetitelje privlači kanjon i izvor Kamačnika koji je zaštićen u kategoriji značajnog krajobraza. Staza počinje kod ušća Kamačnika u rijeku Dobru, a kroz kanjon do izvora uređena je pješačka staza kojom se prolazi malo s jedne, a malo s druge strane potoka prelazeći po drvenim mostovima. Sam izvor je krško vrelo nepoznate, ali velike dubine.

Predloženi dijelovi turističkog proizvoda prikazuju suštinu Gorskog kotara kroz njegovo bogatstvo šuma i voda od zapada do istoka, a boje koje karakteriziraju cijelu regiju pravi su odmor od ubrzanog načina života.

Namjena:

Namjena ovog turističkog proizvoda je prepoznavanje iznimne prirodne baštine koja je nedovoljno prepoznata u svrhu povećanja

broja posjetitelja, očuvanja prirodne baštine te osvještavanja lokalnog stanovništva na vrijednost prirodne baštine u okviru dalnjeg razvoja ruralnog turizma.

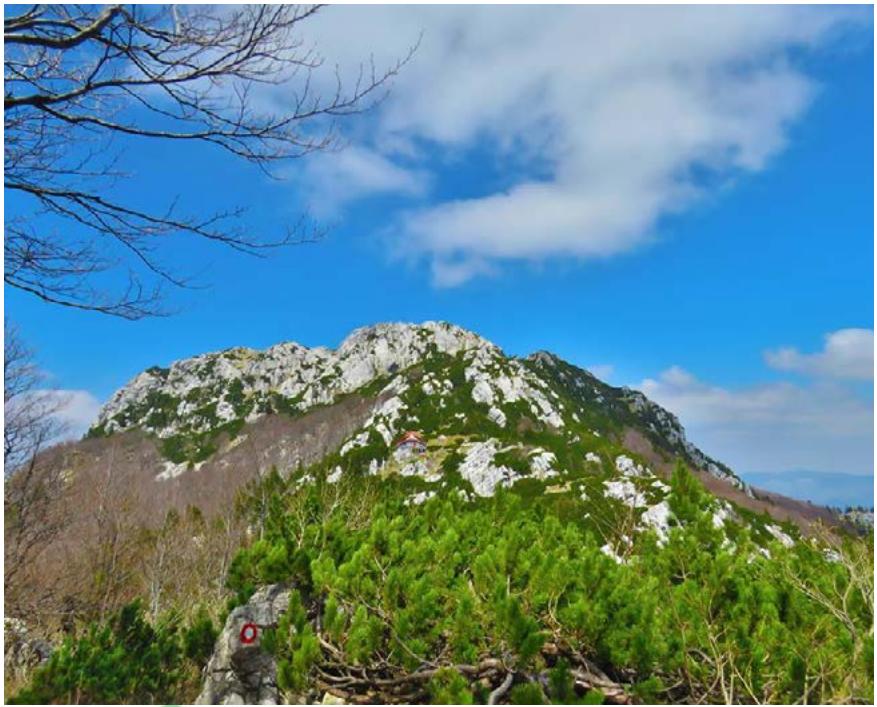
Realizacijom predloženog turističkog proizvoda postići će se povećanje broja posjetitelja, turista koji su zainteresirani za prirodnu baštinu. Glavni cilj je prikazati vrijednost i atraktivnost ovog turističkog proizvoda i sačuvati lokalnom stanovništvu koje će moći preporučiti ove lokalitete prirodne baštine širem krugu ljudi i tako doprinijeti popularizaciji cijele regije Gorskog kotara.

Korisnici projekta:

Potencijalni turistički proizvod namijenjen je svima zainteresiranim za prirodnu baštinu, edukativne posjete, ljubiteljima prirode i ljudima željnim odmora i rekreacije u prirodi.

Ciljevi potencijalnog turističkog proizvoda:

Realizacijom predloženog turističkog proizvoda postići će se povećanje broja posjetitelja, turista koji su zainteresirani za prirodnu baštinu. Glavni cilj je prikazati vrijednost i atraktivnost ovog turističkog proizvoda i sačuvati lokalnom stanovništvu koje će moći preporučiti ove lokalitete prirodne baštine širem krugu ljudi i tako doprinijeti popularizaciji cijele regije Gorskog kotara.

Dijana Arbanas, Risnjak

Natalija Dokmanović, Čogrljevo jezero

Korisnici potencijalnog turističkog proizvoda:

Ovaj potencijalni turistički proizvod namijenjen je svima zainteresiranim za prirodnu baštinu, edukativne posjete, ljubiteljima prirode te ljudima željnim odmora i rekreacije u prirodi.

Faze realizacije:

1. Predstaviti novi turistički proizvod LAG-u Gorski kotar i lokalnom stanovništvu
2. Objaviti brošuru proizašlu iz projekta suradnje
3. Angažirati lokalne turističke zajednice u promociji ovog turističkog proizvoda
4. Urediti pješačke staze i prilazne ceste kako bi se omogućio prihvat većeg broja posjetitelja. Sam projekt ne zahtjeva veće preinake u atrakcijskoj osnovi već samo bolju funkcionalnost i suradnju raznih dionika u odabranom prostoru. Realizacija projekta moguća je tijekom cijele godine.

5. Zaključak

Rezultati projekta „Prirodna i kulturna baština kao preduvjet održivosti ruralnog turizma Gorsko-ga Kotara“ nedvojbeno upućuju na zaključak da Gorski kotar obiluje realnim (iskorištenim) i potencijalnim (neiskorištenim) turističkim atrakcijama iz domene prirodne i kulturne baštine koje su danas nedovoljno zastupljene u aktualnoj turističkoj ponudi.

Kako bi se ubuduće u Gorskem kotaru, kao jedinstvenom planinskom prostoru u Hrvatskoj, uspješnije razvijali sve traženiji specifični oblici turizma potrebno je upotpuniti turističku atrakcijsku osnovu ovog prostora međusobnim integriranjem više srodnih atrakcija temeljenih na prirodnoj i kulturnoj baštini u tematski oblikovane turističke proizvode, te jačom horizontalnom i vertikalnom kohezijom svih ključnih dionika u razvoju ruralnog turizma (od lokalne samouprave, lokalnih turističkih zajednica, ključnih institucija iz domene zaštite i promicanja prirode, kao i kulturne baštine, vlasnika smještajnih kapaciteta, ugostiteljskih objekata i lokalnih turističkih agencija, sve do samog lokalnog stanovništva).

Upravo je osvještavanje lokalnog stanovništva o vrijednosti prirodne i kulturne baštine Gorskog

kotara ključan korak u osmišljavanju novih turističkih proizvoda i njihovom implementiranju u turističku ponudu, čime turističko vrednovanje i prirodne i kulturne baštine, osim ekonomskog (turističkog) dobiva na možda još važnijem aspektu – jačanju lokalnog identiteta.

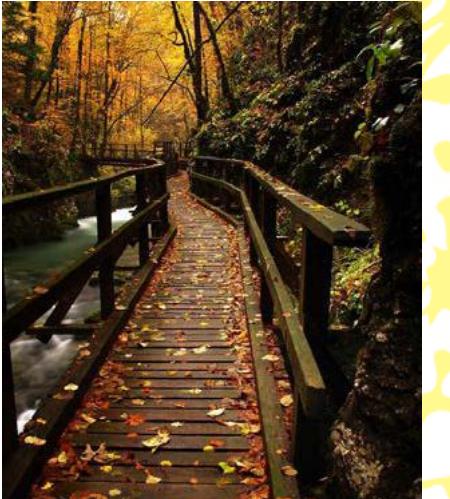
U organizacijskom smislu u razvoju ruralnog turizma prepoznaće se ključna uloga LAG-a Gorski kotar, kao kohezivnog partnera u suradnji javnog, civilnog i gospodarskog sektora, kao i potreba osnivanja jedinstvene turističke zajednice Gorskog kotara koja bi trebala imati središnju ulogu u oblikovanju Gorskog kotara kao jedinstvene turističke destinacije.

Silvana Skender, Srna

Vanja Vukadinović, Kamačnik

Vanja Vukadinović, Kamačnik

Ivana Grgurić, Lokve

Natalija Dokmanović, Snijeg

Izdavač:
Lokalna akcijska grupa
Gorski kotar

R. Strohala 118, 51 316 Lokve
tel. 051/831 205

www.lag-gorskikotar.hr
info@lag-gorskikotar.hr

primorsko
zupanija
goranska

Autori:
Tamara Batel
Mislav Matejak
Sandra Mitrović
Tomislav Mračić
Robert Šule
Izv. prof. dr. sc. Vuk Tvrtko Opačić
Andrea Vukelić
Nika Jurković

Urednik:
Andrea Vukelić

Lektura:
Izv. prof. dr.sc. Vuk Tvrtko Opačić

Dizajn, tisak i obrada:
Foto studio i tiskara
"Magdalena"
Frankopanska 5, 51300 Delnice

Naklada:
200 primjeraka
Brošura je tiskana sredstvima
Primorsko-goranske županije.

Fotografija naslovnice:
Natalija Dokmanović,
1 mjesto foto natječaja LAG-a Gorski kotar

